บทที่ 5
สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการผลิตและการจำหน่ายปทุมมาของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาวิธีการผลิตและการจำหน่ายปทุมมาของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษารายได้และผลตอบแทนจากการปลูกปทุมมาในหนึ่งฤดูกาลปลูกของเกษตร และ 3)เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและจำหน่ายปทุมมาของเกษตรกรใน เชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกปทุมมาในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 94 ราย โดยการสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling Method) โดยเจาะจงอำเภอที่ปลูกปทุมมามากที่สุด คือ อำเภอพร้าว อำเภอสันทราย และ อำเภอแม่ริม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมที่ใช้เป็นโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social, SPSS for Windows) โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Means) ร้อยละ (Percentage) และค่า S.D.

สรุปผลการวิจัย

4.1 ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของการเกษตร

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย โดยมีอายุเฉลี่ย 45.54 ปี มีสถานภาพแต่งงานแล้ว มีการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มากที่สุด มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3.88 คน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 2.30 คน มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 18.35 ปี แหล่งความรู้ในการทำการเกษตรมาจากการเรียนรู้เอง มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 6.69 ไร่ มีรายได้ในภาคการเกษตรต่อปีเฉลี่ย 52,771.28 บาท/ปี และมีรายได้ในภาคการเกษตรต่อปีเฉลี่ย 32,240.42 บาท/ปี การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกปทุมมาส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม ธ.ก.ส. และสมาชิกกลุ่มเกษตรกร โดยส่วนใหญ่เคยกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตร จำนวนกู้เงินเฉลี่ย 73,915 บาท โดยกู้เงินในลักษณะเป็นเงินสด และลักษณะของปัจจัยการผลิต

4.2 การผลิตและการจำหน่ายปทุมมาของเกษตรกร

4.2.1 การปลูกทั่วไป

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการปลูกปทุมมาเฉลี่ย 3.45 ปี โดยมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยเฉลี่ย 2.21ไร่ โดยจะเริ่มปลูกในช่วงเดือนพฤษภาคม แหล่งที่มาของหัวพันธุ์ส่วนใหญ่จะขยายหัวพันธุ์ด้วยตนเอง มีลักษณะการปลูกแบบพร้อมกันทั้งสวน ปลูกในดินร่วนปนทราย มีการพักดินก่อนปลูก 16-30 วัน โดยใช้เครื่องจักรในการเตรียมดินและอาศัยน้ำฝนในการปลูกปทุมมา โดยส่วนใหญ่ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีในการบำรุงดิน และมีการเก็บรักษาหัวพันธุ์ปทุมมาไปใช้ในฤดูกาลต่อไป ได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการ และเคยได้รับการฝึกอบรม ในการปลูกปทุมมา

4.2.2 การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวปทุมมา

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานคนในการเก็บเกี่ยว มีการเก็บรักษาหัวพันธุ์โดยการใส่กระสอบตาข่าย โดยจะเลือกหัวพันธุ์ที่หัวใหญ่ การบรรจุหีบห่อจะใส่ลังพลาสติก

4.2.3 การจำหน่ายปทุมมา

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการขายส่วนใหญ่เกษตรกรจะขายเป็นกิโลกรัม และขายเฉพาะหัวพันธุ์ มีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่ และมีการคัดเกรดก่อนจำหน่าย โดยเกษตรกรจะจำหน่ายปทุมมาได้ราคาแพงที่สุดในช่วงเดือน ธันวาคม-มกราคม และขายได้ราคาต่ำที่สุดในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนามคม โดยส่วนใหญ่เกษตรกรไม่พอใจกับราคาที่จำหน่ายได้

4.2.4 ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน

ผลการศึกษาพบว่า ต้นทุนการผลิตในการปลูกปทุมมา 1 ไร่ มีต้นทุนการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 23,460.67 บาท โดยเป็นต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 10,882.74 บาท และเป็นต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเท่ากับ 12,578.23 บาท และเป็นต้นทุนผันแปรเท่ากับ 18,108.93 บาท เป็นต้นทุนคงที่ 5,352.04 บาท เมื่อพิจารณาจากรายละเอียดของต้นทุนการผลิตทั้งหมด จะพบว่าต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่จะเป็นค่าหัวพันธุ์เป็นเงิน 6,978.79 ค่าแรงงานเป็นเงิน 5,274.28 และค่าวัสดุอุปกรณ์เป็นเงิน 3,481.49 บาท ด้านผลตอบแทนในการปลูกปทุมมา พบว่า เกษตรกรได้รับผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 432.36 กิโลกรัม/ไร่ ราคาที่จำหน่ายได้เฉลี่ยเท่ากับ 86.49 บาท/กิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายปทุมมาเฉลี่ยเท่ากับ 37,394.82 บาท/ไร่ โดยเกษตรกรมีกำไรเหนือต้นทุนผันแปรเท่ากับ 19,285.89 บาท/ไร่ และมีกำไรเหนือต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 13,933.85 บาท/ไร่

4.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรในการผลิตและจำหน่ายปทุมมา

4.3.1 ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกปทุมมา มีปัญหาและอุปสรรคในระดับมากเกี่ยวกับเรื่องการตลาดและสถานที่จำหน่าย (ค่าเฉลี่ย 3.00) ราคาของปทุมมา (ค่าเฉลี่ย 2.70) คุณภาพของหัวปทุมมา (ค่าเฉลี่ย 2.62) โรคและแมลง (ค่าเฉลี่ย 2.51) และการคัดเกรด (ค่าเฉลี่ย 2.26) ตามลำดับ เมื่อนำมาหาค่าเฉลี่ยระดับปัญหาและอุปสรรคโดยรวมจะอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.28

4.3.2 ความต้องการของเกษตรกรต่อการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกปทุมมาเพื่อการค้าของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลกการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกปทุมมาต้องการการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกปทุมมาในทุก ๆ ด้านในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 2.66

อภิปรายผล

ด้านแหล่งเงินทุน

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีการกู้ยืมเงินมาลงทุนเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากในการปลูกปทุมมามีการลงทุนสูง เกษตรกรไม่มีเงินเพียงพอ ทำให้เกษตรกรต้องทำการกู้ยืมเงินจากสถานบันการเงินมาลงทุน โดยส่วนใหญ่จะกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เนื่องจากเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งสามารถขอกู้ยิมเงินได้ง่ายกกว่าการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินอื่น ๆ

ด้านการผลิต

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีปัญหาอุปสรรคโรคและแมลงรบกวน ทำให้มีผลผลิตต่อไร่ต่ำ และจำหน่ายได้ในราคาที่ต่ำ หน่วยงานของรัฐควรให้ความสนใจและแก้ไข โดยพยายามปรับปรุงพันธุ์ปทุมมาให้ผลผลิตต่อไร่สูง และมีความต้านทานโรค ส่วนพื้นที่เพาะปลูก ถ้าหากมีการปลูกพื้นที่เดิมซ้ำ ๆ กันในปีต่อมาจะทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และทำให้เกิดโรคได้ง่าย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจคอยให้คำแนะนำแก่เกษตรกรด้านนี้ด้วย ส่วนในด้านการพักดิน เกษตรกรมีการพักดินประมาณ 90 วัน เนื่องจากเกษตรกรต้องการตัดวงจรชีวิตของเชื้อที่สะสมอยู่ในดิน เพื่อเป็นการป้องกันโรคและแมลงที่สะสมในดิน

ด้านการจำหน่าย

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการขายส่วนใหญ่เกษตรกรจะขายเป็นกิโลกรัม และขายเฉพาะหัวพันธุ์ ไม่มีการจำหน่ายดอก เนื่องจากมีปัญหาเรื่องโรครบกวน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการจำหน่ายดอกด้วย โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องหาวิธีการป้องกันโรคและแมลง เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรอีกทางหนึ่ง ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีปัญหาในด้านการตลาดและสถานที่จำหน่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหาตลาดเป้าหมายที่แน่นอนและส่งเสริมเกษตรกรให้มีการรวมกลุ่มกัน เพื่อป้องกันการกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง

ด้านต้นทุนการผลิต

ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรมีต้นทุนค่าหัวพันธุ์ เพื่อค่าใช้จ่ายลงเกษตรกรควรมีการเก็บรักษาหัวพันธุ์ของตนเองไว้ในในฤดูกาลต่อไป โดยอาจจะมีแหล่งรวบรวมหัวพันธุ์ไว้ในสถานที่วิจัยของทางราชการ เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวช่วยดูแลรักษา

ด้านค่าแรงงาน จะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีค่าแรงงานในสัดส่วนที่สูง ดังดันเกษตรกรควรใช้แรงงานในครัวเรือนของตนเองอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เกษตรกรอาจจะมีการรวมกลุ่มกันผัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันในการทำกิจกรรมร่วมกัน (ลงแขก) เพื่อลดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ลงได้

ค่าวัสดุอุปกรณ์พบว่ามีสัดส่วนที่สูงเช่นกัน เกษตรกรควรมีการนำวัสดุที่มีอยู่และหาได้ง่ายในท้องถิ่นมาใช้เช่น ใช้ฟางข้าวที่เหลือจากการทำนา มาใช้คลุมดิน หรือนำมาทำปุ๋ยหมัก แทนการใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายค่าวัสดุลง

ด้านปัญหาและอุปสรรค

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกปทุมมา มีปัญหาและอุปสรรคเรื่องการตลาดและสถานที่จำหน่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการหาตลาดจำหน่ายให้แก่เกษตรกร ทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ และควรมีแหล่งรวบรวมผลผลิต อาจจะตั้งเป็นกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อเป็นการป้องการการเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางในการกดราคาขาย

ด้านต้องการเกี่ยวกับการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก เนื่องการเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการได้รับความรู้ที่ถูกต้องในการผลิตการเก็บเกี่ยวผลผลิต การเก็บรักษาหัวพันธ์ ตลอดจนการจำหน่ายปทุมมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนด้านความรู้ และเข้าเยี่ยมเยียนเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนสูงสุด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะข้อคิดเห็นบางประการอันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการส่งเสริมการผลิตปทุมมา ดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายและแผนงานในการจัดฝึกอบรมด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นการฝึกอบรมด้านวิชาการเกษตรแผนใหม่ การตลาด หรือการวางแผนการผลิต เพราะผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรต้องการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกและการผลิตปทุมมาในระดับมาก ซึ่งการฝึกอบรมจะทำให้เกษตรกรได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกปทุมมาได้ดีขึ้น และทำให้สามารถทำการผลิตปทุมมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรออกพบปะเกษตรกรผู้ปลูกปทุมมาให้บ่อยครั้ง เนื่องจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกปทุมมาจะประสบปัญหาเกี่ยวโรคตลอดเวลา เพื่อจะทำให้เจ้าหน้าที่ได้รับทราบปัญหาและความต้องการของเกษตรกร และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้เกษตรกรได้อย่างทันถ่วงที่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะบางพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น ผู้วิจัยใคร่เสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรมีการศึกษาสภาพการผลิต การตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเป็นการขยายพื้นที่และตลาดให้มากขึ้น เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่ครบถ้วน และสามารถพัฒนาปรับปรุงการผลิตและตลาดของปทุมมา และในขณะเดียวกันควรมีการประเมินผลในด้านเศรษฐกิจด้วย เพื่อสามารถนำไปเปรียบเทียบกับการทำการชนิดอื่น ๆ จนถึงการศึกษาถึงวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิต

2. ควรมีการศึกษาขยายผลการศึกษาในจังหวัดต่าง ๆ ที่มีการปลูกปทุมมา เพื่อทำให้ทราบข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อนำมาเปรียบเทียบว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย วางแผนในการปลูกให้กับเกษตรกรในการปลูกปทุมมาต่อไป